ECLI:LV:AT:2024:0718.A420138218.25.S
Lieta Nr.A420138218, SKA-83/2024
Administratīvo lietu departaments

Latvijas Republikas Senāts
SPRIEDUMS
Rīgā 2024.gada 18.jūlijā

Senāts šādā sastāvā: senatore referente Diāna Makarova, senatori Vēsma Kakste un Indra Meldere

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz valsts AS „Latvijas dzelzceļš" pieteikumu par Valsts dzelzceļa administrācijas 2017.gada 5.decembra lēmuma Nr. 1.5-6/4 atcelšanu, sakarā ar valsts AS „Latvijas dzelzceļš" kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2022.gada 24.marta spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Pieteicēja valsts AS „Latvijas dzelzceļš" no 2002.gada iznomāja trešajai personai AS „Baltijas Ekspresis" Ventspils depo ēkas telpas un zemesgabalu /adrese/. 2016.gada 20.jūnijā pieteicēja un trešā persona atkārtoti noslēdza nedzīvojamo telpu nomas līgumu par nedzīvojamām telpām Ventspils depo ēkā un ar tām saistīto zemesgabalu domājamo daļu nomu. Savukārt 2017.gada 5.septembrī pieteicēja informēja trešo personu par vienpusēju nomas līguma izbeigšanu, jo pieteicējai kā publiskās lietošanas dzelzceļa infrastruktūras pārvaldītājai radusies nepieciešamība izmantot telpas savām vajadzībām.

Valsts dzelzceļa administrācija trešās personas sūdzības izskatīšanas rezultātā 2017.gada 5.decembrī pieņēma lēmumu Nr. 1.5.-6/4 (turpmāk – pārsūdzētais lēmums), ar kuru uzdeva pieteicējai nodrošināt piekļuvi Ventspils depo ēkai kā apkalpes vietai un tajā sniegto pakalpojumu, kuri minēti Dzelzceļa likuma 12.[1]panta otrās daļas 5. un 6.punktā, pieejamību.

Pieteicēja vērsās administratīvajā tiesā ar pieteikumu par pārsūdzētā lēmuma atcelšanu.

[2] Ar Administratīvās apgabaltiesas 2022.gada 24.marta spriedumu pieteicējas pieteikums noraidīts. Apgabaltiesa atzina, ka Dzelzceļa likuma un Eiropas Parlamenta un Padomes 2012.gada 21.novembra direktīvas 2012/34/ES, ar ko izveido vienotu Eiropas dzelzceļa telpu, (turpmāk – Dzelzceļa direktīva) izpratnē Ventspils depo ēka ir uzskatāma par apkalpes vietu, jo tā ir īpaši ierīkota, lai sniegtu ritošā sastāva tehniskās apkopes un remonta pakalpojumus, izmantojot tam paredzētās apkopes un citas tehniskās iekārtas. Ventspils depo ēkā atrodošās apkalpes vietas operators ir trešā persona, savukārt pieteicēja ir minētās ēkas īpašniece, kas konkrētās telpas nodevusi trešajai personai nomā. Pieteicējas plānotā rīcība novietot depo ēkā iekonservēšanai paredzētās tehnikas vienības liegs piekļuvi apkalpes vietai un tajā sniegtajiem apkalpes pakalpojumiem. Šāda pieteicējas rīcība faktiski ir vērsta uz apkalpes vietas slēgšanu. Tā kā konkrētajā gadījumā neizpildās Dzelzceļa likuma 12.[2]panta astotajā daļā noteiktie kritēriji, kas ļauj slēgt apkalpes vietu, Valsts dzelzceļa administrācija pamatoti uzdeva pieteicējai nodrošināt piekļuvi apkalpes vietai un tajā sniegtajiem pakalpojumiem. Pieteicējas rīcības ierobežojumi un pienākumi izriet no likuma un pieteicējas īpašā statusa. Pieteicējai noteikto ierobežojumu leģitīmais mērķis ir vērsts uz to, lai nodrošinātu apkalpes vietu un tajās sniegto pakalpojumu pieejamību, tādējādi nodrošinot arī efektīvu dzelzceļa infrastruktūras izmantošanu.

[3] Pieteicēja par apgabaltiesas spriedumu iesniedza kasācijas sūdzību. Tajā norādīts, ka apgabaltiesa ir nepareizi interpretējusi Dzelzceļa likuma 12.[2]panta astoto daļu, nav ņēmusi vērā Eiropas Savienības Tiesas 2021.gada 15.jūlija sprieduma lietā „Latvijas dzelzceļš (*Installations de service ferroviaire*)", C-60/20, ECLI:EU:C:2021:610, sniegto Dzelzceļa direktīvas 13.panta 6.punkta tulkojumu un ir vadījusies no ģenerāladvokāta minētajā lietā izteikto secinājumu kļūdaina iztulkojuma.

[4] Valsts dzelzceļa administrācija paskaidrojumos par kasācijas sūdzību norāda, ka tā ir nepamatota. Turklāt tiesvedības gaitā ir mainījušies faktiskie un tiesiskie apstākļi, jo Ventspils depo ēka pieteicējai vairs nepieder, savukārt Dzelzceļa likuma 12. [2]panta astotā daļa, kuru pieteicējas ieskatā apgabaltiesa ir nepareizi interpretējusi, vairs nav spēkā. Līdz ar to tiesvedība lietā ir izbeidzama. Identisku viedokli Valsts dzelzceļa administrācija ir norādījusi arī Senātam sniegtajā viedoklī par tiesvedības turpināšanas nepieciešamību.

[5] Arī trešā persona paskaidrojumos par kasācijas sūdzību un Senātam sniegtajā viedoklī norāda, ka tiesvedība lietā ir izbeidzama, jo Ventspils depo ēka pieteicējai vairs nepieder un pieteicēja šobrīd vēlas vienīgi saņemt Senāta skaidrojumu par pieteicējas tiesībām un pienākumiem citos hipotētiskos gadījumos.

[6] Pieteicēja Senātam sniegtajā viedoklī norāda, ka tiesvedība lietā ir turpināma, ņemot vērā kasācijas sūdzībā paustos argumentus, kas pamato apgabaltiesas pieļautos tiesību normu pārkāpumus. Tāpat pieteicēja cer saņemt Senāta atbildes uz jautājumu par pastāvējušas apkalpes vietas slēgšanas kārtību un to, vai pienākums nodrošināt piekļuvi šādai apkalpes vietai attiecas tikai uz apkalpes vietas operatoru, vai arī uz jebkuru apkalpes vietas īpašnieku, kurš apkalpes vietu ir nopircis no pieteicējas. Pieteicēja arī cer sagaidīt Senāta skaidrojumu par Dzelzceļa likuma 12.[2]panta septītās daļas interpretāciju.

Motīvu daļa

[7] Izskatāmā lieta ierosināta par Valsts dzelzceļa administrācijas 2017.gada 5.decembra lēmuma atcelšanu. Ar šo lēmumu pieteicējai uzdots nodrošināt piekļuvi Ventspils depo ēkai kā apkalpes vietai un tajā sniegto tādu pakalpojumu pieejamību, kas minēti Dzelzceļa likuma 12.[1]panta otrās daļas 5. un 6.punktā.

Lēmums pamatots ar Dzelzceļa likuma 12.[2]panta astoto daļu, kas noteic: ja kāda šā likuma 12.[1]panta otrajā daļā minētā apkalpes vieta nav izmantota vismaz divus gadus pēc kārtas, tās īpašnieks var paziņot par visas apkalpes vietas vai tās daļas iznomāšanu vai izīrēšanu, vai atsavināšanu. Ja triju mēnešu laikā pēc šā paziņojuma nav saņemti piedāvājumi, apkalpes vietas operatoram ir tiesības slēgt apkalpes vietu, par to vismaz trīs mēnešus iepriekš paziņojot Valsts dzelzceļa administrācijai un publiskās lietošanas dzelzceļa infrastruktūras pārvaldītājam.

Valsts dzelzceļa administrācija konstatējusi, ka nav iestājušies minētajā tiesību normā paredzētie priekšnoteikumi, tāpēc pieteicējai ir pienākums nodrošināt piekļuvi Ventspils depo ēkai un attiecīgo pakalpojumu pieejamību. Apgabaltiesa šādu secinājumu atzinusi par pamatotu, tāpēc noraidījusi pieteikumu par pārsūdzētā lēmuma atcelšanu.

Pieteicējas argumentācija balstīta apsvērumos par Dzelzceļa likuma 12.[2]panta astotās daļas interpretāciju kopsakarā ar Dzelzceļa direktīvas 3.panta 11.punktā ietverto jēdzienu „apkalpes vieta". Šā jēdziena satura attiecināmības jautājums ir saistīts ar Ventspils depo ēku, kas pārsūdzētā lēmuma pieņemšanas brīdī piederēja pieteicējai un kura dēļ ir izcēlies šajā lietā risināmais strīds.

[8] No lietas materiāliem un zemesgrāmatā pieejamās informācijas konstatējams, ka 2022.gada 31.martā zemesgrāmatā izdarīts ieraksts, ka uz 2022.gada 24.janvāra pirkuma līguma pamata pieteicējai ir izbeigusies īpašuma tiesība uz Ventspils depo ēku un šobrīd tās īpašniece ir trešā persona. Tāpat konstatējams, ka Dzelzceļa likuma 12.[2]panta astotā daļa ir izslēgta no likuma līdz ar 2020.gada 13.februāra grozījumiem, kas stājās spēkā 27.februārī.

Ievērojot minēto, ir pamatota Valsts dzelzceļa administrācijas norāde, ka saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 70.panta trešo daļu (noteic: administratīvais akts ir spēkā tik ilgi, līdz to atceļ, izpilda vai vairs nevar izpildīt sakarā ar faktisko vai tiesisko apstākļu maiņu) faktisko un tiesisko apstākļu maiņas dēļ pārsūdzētais lēmums nav spēkā un to vairs nevar izpildīt. Ņemot vērā gan minēto, gan arī to, ka faktiskie un tiesiskie apstākļi bija mainījušies pirms apgabaltiesa pabeidza izskatīt konkrēto lietu pēc būtības, apgabaltiesai nebija pamata taisīt spriedumu par pārsūdzētā lēmuma atcelšanu.

[9] Administratīvā procesa likuma 184.panta otrā daļa noteic, ka pieteikumu var iesniegt arī par administratīvā akta atzīšanu par prettiesisku, ja tiesas spriedums par administratīvā akta prettiesiskumu ir nepieciešams atlīdzinājuma pieprasīšanai vai lai novērstu līdzīgu gadījumu atkārtošanos. Atbilstoši panta trešajai daļai šādu pieteikumu var iesniegt, ja attiecīgās tiesiskās intereses nav iespējams īstenot ar šā panta pirmajā daļā minētajiem pieteikumiem.

Tātad šobrīd var tikt apsvērts jautājums vienīgi par to, vai ir pieļaujams pieteicējas pieteikums par pārsūdzētā lēmuma atzīšanu par prettiesisku.

[10] Pieteicēja Senātam sniegtajā viedoklī norāda uz nepieciešamību turpināt tiesvedību un vērtēt pārsūdzētā lēmuma tiesiskumu, lai novērstu līdzīgu gadījumu atkārtošanos.

Kā Senāts atzinis jau iepriekš, līdzīgu gadījumu novēršanas nepieciešamības konstatēšanai izšķirošais ir nevis tas, vai tiešām paredzamā nākotnē varētu atkārtoties situācija ar *tādiem pašiem* faktiskajiem un tiesiskajiem apstākļiem, bet gan tas, vai tiesiskā strīda, par kuru ir iesniegts pieteikums, atrisinājums varētu būt aktuāls citos līdzīgos (ne obligāti tieši tādos pašos) gadījumos, kuru iestāšanās iespēja ir objektīvi ticama (piemēram, *Senāta 2021.gada 11.maija sprieduma lietā Nr. SKA-367/2021, ECLI:LV:AT:2021:0511.A420218319.5.S, 7.punkts*).

Kā minēts jau iepriekš, Dzelzceļa likuma 12.[2]panta astotā daļa ar 2020.gada 13.februāra grozījumiem Dzelzceļa likumā ir izslēgta. Tātad norma, ar ko pamatots pārsūdzētais lēmums un par kuras tulkojumu pieteicēja vērsusies tiesā, vairs nepastāv. Tas nozīmē, ka tādu līdzīgu gadījumu iestāšanās, kas izrietētu no Dzelzceļa likuma 12.[2]panta astotās daļas, nevar būt objektīvi ticama un iespējama.

Par pretējo neliecina arī pieteicējas norādītais, ka, lai arī tai vairs nepieder Ventspils depo ēka, tās „īpašumā vēl arvien ir virkne nekustamo īpašumu, kas ietver vēsturiski celtas dzelzceļa depo ēkas un stacijas ēkas, kuru nomas gadījumā nomnieks atbilstoši Dzelzceļa likuma 12.[1]panta otrajai daļai varētu izmantot kā apkalpes vietas. Dažus no šiem nekustamajiem īpašumiem pieteicēja varētu būt ieinteresēta pārdot citām personām, kuras tos varētu vēlēties izmantot citiem mērķiem". Tā kā Dzelzceļa likuma 12.[2]panta astotās daļas norma ir spēkā neesoša, Valsts dzelzceļa administrācija, ja tai būtu jārisina citi iespējami gadījumi, nevarētu balstīties uz minēto spēkā neesošo tiesību normu. Savukārt tiesai, ja tai būtu jāskata šobrīd ierosinātā lieta, nebūtu pamata interpretēt pieteicējas norādīto Dzelzceļa likuma 12.[2]panta septīto daļu, jo ar to nav pamatots pārsūdzētais administratīvais akts. Šajā sakarā Senāts vērš pieteicējas uzmanību, ka atbilstoši Administratīvā procesa likuma 250.panta pirmajai un otrajai daļai tiesa taisa spriedumu, pārbaudījusi, vai administratīvais akts atbilst materiālo tiesību normām; tiesa, vērtējot administratīvā akta tiesiskumu, spriedumā ņem vērā tikai to pamatojumu, ko iestāde ietvērusi administratīvajā aktā.

[11] Tāpat Senāts vērš uzmanību uz Administratīvā procesa likuma 325.pantu, kas noteic, ka apelācijas instances tiesas spriedumu administratīvā procesa dalībnieks var pārsūdzēt kasācijas kārtībā, ja tiesa pārkāpusi materiālo vai procesuālo tiesību normas vai, izskatot lietu, pārsniegusi savas kompetences robežas un šis pārkāpums novedis vai varēja novest pie lietas nepareizas izspriešanas.

Tātad kasācijas sūdzība iesniedzama par konkrētu apelācijas instances tiesas spriedumu, norādot uz tiesas pieļautajiem tiesību normu pārkāpumiem konkrētās lietas izskatīšanā. Administratīvā procesa likums neparedz procesa dalībnieka tiesības prasīt un sagaidīt, ka kasācijas instances tiesa vienas lietas ietvaros risina jautājumus, kas iziet ārpus šīs lietas robežām un, iespējams, skar citas tiesiskās attiecības. Administratīvā procesa likuma 9.nodaļā paredzētais uzziņas institūts, kad privātpersonai ir tiesības saņemt uzziņu par savām tiesībām konkrētajā tiesiskajā situācijā, attiecināms uz iestādi, kuras kompetencē ir konkrētā jautājuma izšķiršana pēc būtības, bet ne uz tiesu. Apstākļos, kad šobrīd vairs nav spēkā tiesību norma, ar ko pamatots šajā lietā pārsūdzētais administratīvais akts, pieteicējas norādītās cerības saņemt Senāta skaidrojumu par citas tiesību normas tulkojumu pretēji pieteicējas viedoklim nepamato līdzīgu gadījumu novēršanas nepieciešamību.

[12] Ņemot vērā iepriekš minēto, pieteikums par pārsūdzētā lēmuma atzīšanu par prettiesisku neatbilst šā likuma 184.panta otrajā daļā minētajiem pieteikuma pieļaujamības priekšnoteikumiem. Tāpēc tiesvedība saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 282.panta 1.punktu ir izbeidzama.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 282.panta 1.punktu, 348.panta pirmās daļas 3.punktu un 351.pantu, Senāts

nosprieda

atcelt Administratīvās apgabaltiesas 2022.gada 24.marta spriedumu un izbeigt tiesvedību lietā.
Spriedums nav pārsūdzams.

D. Makarova V. Kakste I. Meldere